

Gezin in de tang

- 1 Een jong gezin in de jaren vijftig, zondagmiddag in de bus. De onlangs overleden auteur F.B. Hotz beschreef het tafereel in *Een verschil van touché*: “Jonge, getrouwde mannen – nog even en ze zijn oud – kan men zien worstelen met ongewilde wandelwagentjes. Ze kijken niet geërgerd, niet nerveus, maar uitgeblust. Hun hoop is vervlogen. Hun vrouwen balanceren een mooi aangekleed kindje als een pop op hun bovenbenen. Voor de manoeuvrerende man hebben ze geen blik over. Ze wachten gelaten en vinden dat hij stom doet. ‘Eerst opklappen’, roepen ze zuchtend. Een chroom wieltje haakt opnieuw achter een stijl.” De man doet boete voor zijn begeerte: levenslang kostwinnerschap, met inlevering van zijn liefhebberijen, is zijn deel. Na het werk kan hij zich persen in een van de damesfauteuultjes in haar huiskamer. Ook al verdient hij het geld, thuis is zij de baas.
- 2 20 Vijftig jaar later. In de documentaire *Alles van Marije Meerman*, onlangs uitgezonden door de VPRO, sloft een jonge moeder achter een wandelwagentje. Kringen onder de ogen, de schouders moedeloos. Ze heeft een man, een kind, een huis en een baan – en haar hoop is vervlogen. Hij is voor zaken in Japan, maar ook als hij dat niet is, komt hij laat thuis. We zien haar sjokken en weten, ook zonder documentaire, hoe haar leven eruitziet. Zij is de doorsnee werkende moeder in Nederland, in het hier zo populaire ‘anderhalfverdienersgezin’. Het is haar ‘vrije’ dag. Ze moet nog boodschappen doen, het huis opruimen, even bij haar bejaarde moeder langs en daarna koken, afwassen en het kind in bad doen. Bij het journaal zullen haar ogen dichtvallen. ’s Nachts zal de kleine schat nog drie keer wakker worden. Morgenochtend moet ze om acht uur op de crèche zijn. Ze heeft een hbo-diploma en ze verdient geld, al is het te weinig om in haar eentje van te leven. Thuis is zij niet de baas, op haar werk evenmin. In de enige vrije kamer in het krappe nieuwbouwhuis staat zijn computer. Ze zou wel een tijdje willen stoppen met werken. Maar dat zou zonde zijn van haar opleiding. En dan is er nog de hypotheek. En de studie van de kinderen, straks.
- 3 Gezin & geluk. Vergelijk deze twee tafereelen: wat zijn we opgeschoten? Vijftig jaar emancipatie, vijftig jaar democratisering van het onderwijs. Vrouwen zijn net zo goed opgeleid als mannen en hun deelname aan de arbeidsmarkt steeg enorm. Maar vrouwen krijgen kinderen. Aangezien de deelname van hun mannen aan de huishoudelijke zorg nauwelijks steeg, betalen zij een hoge prijs voor hun emancipatie: een magere carrière en een jachtig gezinsleven.
- 4 En dan is er nog het wicht in het wagentje. Hoeveel is dat er eigenlijk de laatste decennia mee opgeschoten? Het kan er niet op rekenen dat zijn ouders bij elkaar blijven. Kinderen mogen niet weglopen, ouders wel: één op de vier huwelijken eindigt in een scheiding. Niemand vraagt het of het niet liever thuis is dan op de crèche of de naschoolse opvang. Het heeft veel speelgoed, maar zijn ouders zijn te moe om met hem te spelen. Op straat is het gevaarlijk en ieder plekje groen wordt volgebouwd. Op school moet het geweldig z’n best doen. Want dat het kind, in wie zoveel is geïnvesteerd, maatschappelijk mislukt, is de nachtmerrie van hoogopgeleide anderhalfverdieners.
- 5 We zijn de architect geworden van ons eigen geluk, dus we zullen het weten. Wie een kind krijgt, draait ervoor op. De beknottingen van het gezinsleven staan in schril contrast met het soort leven dat alom verrijkend, uitdagend en smaakvol wordt bevonden. Twee mensen van dertig met een goede baan die, na een langgerekte jeugd zonder verantwoordelijkheden, na jaren van reizen, shoppen, ‘stappen’ en ongeremd geld uitgeven, besluiten een kind te krijgen, staat de schok van hun leven te wachten.
- 6 Hun wens? Een Kind, een pril wezentje, symbool van hun liefde. De realiteit? Een Gezin: zo’n triest groepje dat zich, gehuld in gele regenpakken, op huurfietsen naar het Center-Parcs-huisje spoedt. Heerlijk jongens, vakantie! Twintig jaar lang niet uitslapen, nooit meer doorzakken. Geen weekendje naar New York, maar naar Slagharen. Bert en Ernie-bandjes in de auto, waar ooit Bach of Springsteen klonk. Een gezin, dat betekent één half inkomen inleveren plus nog zo’n duizend gulden per maand voor de crèche, terwijl het net gekochte gezinshuis tweemaal zo duur is als het oude flatje.
- 7 Behalve opa en oma staat niemand te juichen. Mensen met jonge kinderen worden hinderlijk gevonden. Op het werk moeten ze vroeg weg, omdat de crèche sluit; het overwerk moet maar door collega’s gedaan worden. Ze melden zich ziek als er weer eentje de waterpokken heeft.
- 8 105 “Werkende moeders zijn onbetrouwbaar”, zei P. Cuyvers, stafmedewerker van de Nederlandse Gezinsraad, onlangs in een interview in *NRC Handelsblad*. Hij zei het ter verdediging van de overbelaste moeders, maar kreeg een hoop onbedoelde bijval van kinderlozen die

- geen greintje begrip opbrengen voor tobrende ouders. Die vonden kinderen verwend en onopgevoed, in de puberteit vaak crimineel.
- 9 Waarschijnlijk is het een kwestie van perceptie. Niet het kind is lastiger, maar de tolerantie jegens kinderen is afgenomen. Slechts één procent van de jongeren is gewelddadig en de iets grotere groep van spijbelaars en winkeldiefjes komt nu juist niet uit gezinnen van drukbezette en hardwerkende ouders. Het gezin is niet langer de norm. Slechts één op de drie huishoudens is een gezin en de onverdraagzaamheid van die andere twee groeit. Als op een dertigers-feestje drie kinderen rondrennen, wordt dat storend gevonden, terwijl veertig jaar geleden niemand zich geërgerd zou hebben aan twintig spelende kinderen; die hoorden er gewoon bij.
- 10 Kinderen opvoeden wordt niet langer als een maatschappelijk hooggewaardeerde bezigheid beschouwd. De vanzelfsprekende solidariteit tussen mensen met en zonder kinderen is verdwenen. Wie geen zin heeft in de verantwoordelijkheid van een gezin en zich voluit aan zijn carrière wil wijden, heeft daar alle recht toe. Eenderde van de hoogopgeleide vrouwen bedankt voor het moederschap.
- 11 Al zal tegenwoordig geen paar een kindje nemen omdat het de demografische en economische noodzaak daarvan voelt, toch is die noodzaak er wel. Het aloude argument ‘die lastige peuters van nu betalen straks jouw AOW’ is een dooddoener. Het gaat om meer dan AOW. Iedereen die nu dertig is, wil straks een arts aan zijn bed, een trein die rijdt, een volle supermarkt, een welvarende en aangename samenleving die doordraait.
- 12 Het gaat nu goed met de economie, mede dankzij de massale toeloop van vrouwen op de arbeidsmarkt. Maar aan de randvoorwaarden om kinderen behoorlijk op te kunnen voeden in een gezin met twee werkende ouders is lang niet voldaan. Daarbij gaat het niet alleen om het eeuwige ‘meer crèches’ – al zijn we op dat ge-
- 155 bied het achterlijke broertje van alle Europese landen – maar ook om de houding van werkgevers en kinderlozen. Een gezin is handzaam en goedkoop. Als alles wat kinderen nu thuis leren – van taalvaardigheid en fietsen tot goede manieren en teamgeest – moet worden uitbesteed aan instituties, is de samenleving heel wat duurder uit.
- 13 Niet alleen krachten van buitenaf bedreigen het gezin, ook van binnenuit kan het evenwicht verstoord worden. Voor zowel mannen als vrouwen is de economische noodzaak om een gezin te stichten verdwenen. Het gezin heeft tegenwoordig een louter affectieve grondslag. Het is voor velen een bolwerk van liefde, een warme hut om in te schuilen. En laten we eerlijk zijn: als het lukt, dan is het ook fantastisch, zo’n harmonieus gezin waarin iedereen aan z’n trekken komt en wordt bemind. Maar die liefdesband tussen drie, vijf, zeven mensen kent alle gevoeligheden en risico’s die een relatie tussen twee mensen al zo ingewikkeld maken. Eén on-aangepaste die de saamhorigheid verstoort, één ouder die vertrekt of sterft, één inkomen dat wegvalt, en de harmonie is verdwenen.
- 14 180 Is het gezin ten dode opgeschreven? Te oordelen naar het merendeel van de gezinnen, dat zich volmondig ‘gelukkig’ noemt, niet. Want ach, – en nu onderdrukt de kinderloze een geeuw – het is al die moeite waard. Het cliché is waar: ‘Je krijgt er veel voor terug.’ Wat dan? Louter immateriële vreugde: de fascinerende aanwezigheid van jong leven; liefde die niet opzegbaar is; het genoeg om iets te doen wat niet in klinkende munt wordt terugbetaald.
- 15 190 Kennelijk is dat genoeg. Niemand zal op zijn sterfbed als hoogtepunt van zijn leven het jaar memoreren waarin hij een torenhoge omzet haalde of eindelijk chef van de boekhouding werd. Het zijn andere mensen die een leven, met alle onzin en ongemak ervan, de moeite waard maken. Het gezin is niet stervend – maar iets meer steun aan dat bedreigde gemeenschapje zou welkom zijn.

naar: Aleid Truijens

uit: de Volkskrant, 23 december 2000

■ Tekst 1 Gezin in de tang

- 1p **1** ■ Wat is het onderwerp van de tekst?
- A gezin en geluk
 - B gezin en huwelijk
 - C gezin en opvoeding
 - D gezin en werk

De tekst *Gezin in de tang* kan in vier opeenvolgende stukken worden verdeeld.

Deze vier delen kunnen van de volgende kopjes worden voorzien:

deel 1: Gezin van de jaren vijftig en van nu

deel 2: Gezinsvorming: ideaal en werkelijkheid

deel 3: Kritische buitenwereld en andere bedreigende factoren

deel 4: Conclusies met betrekking tot levensvatbaarheid gezin

- 1p **2** □ Bij welke alinea begint deel 2?
- 1p **3** □ Bij welke alinea begint deel 3?
- 1p **4** □ Bij welke alinea begint deel 4?

In het tekstgedeelte alinea 1, 2 en 3 hebben alinea 1 en 2 samen en alinea 3 een eigen functie. Benoem die functies door één van de volgende functiewoorden te kiezen:

aanleiding, conclusie, definitie, gevolg, oorzaak, samenvatting, voorbeelden.

- 1p **5** □ Wat is de functie van alinea 1 en 2 samen? Kies voor je antwoord één van bovenstaande begrippen.
- 1p **6** □ Wat is de functie van alinea 3? Kies voor je antwoord één van bovenstaande begrippen.

“Vergelijk deze twee taferelen: wat zijn we opgeschoten?” (regels 47-48)

In alinea 3 wordt deze vraag gekoppeld aan de positie van vrouwen.

- 1p **7** ■ Waardoor zijn vrouwen weinig tot niets opgeschoten?
- A door democratisering van het onderwijs
 - B door emancipatie
 - C door geringe hulp van mannen
 - D door werkzaamheden buitenshuis

- 1p **8** ■ Hoe luidt de hoofdgedachte van alinea 3 en 4?

- A Door het krijgen van kinderen is de positie van de vrouw in vijftig jaar nauwelijks verbeterd.
- B Kinderen én ouders zijn er in vijftig jaar nauwelijks op vooruitgegaan.
- C Kinderen van een werkende moeder hebben het nu lastiger dan vijftig jaar geleden.
- D Zowel de positie van de moeder als van het kind is in vijftig jaar niet verbeterd.

“We zijn de architect geworden van ons eigen geluk, dus we zullen het weten.”
(regels 73-74)

- 1p **9** ■ Welke van onderstaande zinnen maakt duidelijk wat hiermee bedoeld wordt?
- Wie welbewust een gezin sticht,
- A heeft daar later veel profijt van.
 - B is niet realistisch.
 - C kan niet om de nadelige gevolgen heen.
 - D krijgt later spijt van eerder gemaakte keuzes.

- 1p **10** ■ Waarom kan de wijze van argumenteren in alinea 6 worden bekritiseerd?

Er is sprake van

- A een cirkelredenering.
- B een overhaaste generalisatie.
- C een persoonlijke aanval.
- D het verwisselen van oorzaak en gevolg.

Eindexamen Nederlands havo 2004-I

havovwo.nl

- Volgens P. Cuyvers zijn werkende moeders “onbetrouwbaar” (zie regels 105-106).
- 1p 11 ■ Wat heeft hij feitelijk met deze uitspraak bedoeld?
- A De werkomgeving mag niet uitgaan van permanente inzetbaarheid van werkende moeders.
 - B Het valt niet goed te praten, als werkende moeders zich ziek melden vanwege een ziek kind.
 - C Vrouwen met kinderen kunnen maar beter geen volledige baan nemen.
 - D Werkende moeders zijn vanwege hun regelmatige afwezigheid niet te vertrouwen.
- In het tekstgedeelte van alinea 8 en 9 heeft elke alinea zijn eigen functie.
- 1p 12 ■ Welke functie heeft alinea 8 ten opzichte van alinea 9?
- Alinea 8 bevat
- A een beschrijving.
 - B een definitie.
 - C een oorzaak.
 - D een vraagstelling.
- 1p 13 ■ Welke functie heeft alinea 9 ten opzichte van alinea 8?
- Alinea 9 bevat
- A een conclusie.
 - B een gevolg.
 - C een oplossing.
 - D een verklaring.
- “Het gezin is niet langer de norm.” (regels 120-121)
- 1p 14 ■ Welke van onderstaande zinnen heeft, gelet op de context, dezelfde betekenis?
- A De meeste mensen zien het gezin als een achterhaald instituut.
 - B De tolerantie voor kinderen is de laatste jaren flink afgenomen.
 - C Het gezin is niet langer de overheersende leefvorm.
 - D In het gezin leren de kinderen niet meer hoe ze zich moeten gedragen.
- In de regels 138-141 zegt de auteur dat de economische noodzaak om een kindje te nemen aanwezig is. In de regels 165-167 staat echter “Voor zowel mannen als vrouwen is de economische noodzaak om een gezin te stichten verdwenen.” Deze twee beweringen lijken in tegenspraak met elkaar.
- 3p 15 □ Leg uit dat beide beweringen tegelijkertijd waar kunnen zijn.
Gebruik maximaal 30 woorden.
- 3p 16 □ Welke *drie* uiteenlopende, algemene motieven voor het nemen van kinderen worden in de tekst genoemd?
- Een afsluitende alinea kan ten opzichte van de rest van een artikel verschillende functies hebben.
- 1p 17 ■ Wat is de belangrijkste functie van de slotalinea van de tekst *Gezin in de tang*?
- A een conclusie geven
 - B een oplossing geven
 - C een samenvatting geven
 - D een toekomstvisie geven
- De titel van de tekst luidt: “Gezin in de tang”.
- 1p 18 ■ Uit welke twee componenten bestaat deze tang?
- A emancipatie en democratisering
 - B krachten van buitenaf en van binnenuit
 - C maatschappelijke en demografische factoren
 - D materialisme en egoïsme

Eindexamen Nederlands havo 2004-I

havovwo.nl

- 1p **19** ■ Welke van de onderstaande beweringen drukt de hoofdgedachte van de tekst het beste uit?
- A Door grote maatschappelijke veranderingen is het aanzien van het gezinsleven en de opvoeding sterk gedaald.
 - B Het gezin is een maatschappelijke eenheid die, alhoewel ze onder druk staat, krachtig genoeg is om te overleven.
 - C Het gezin kan niet zonder maatschappelijke steun, want krachten van buiten vormen een ernstige bedreiging voor het voortbestaan ervan.
 - D Kinderen bezorgen buitenstaanders overlast, maar ook ouders en opvoeders zijn zelden gelukkig met ze.

Een schrijver van een tekst kan verschillende schrijfdoelen hebben, zoals *activeren*, *amuseren*, *beschouwen* en *betogen*.

- 1p **20** ■ Wat is, gelet op de tekstsoort, het hoofddoel bij deze tekst?
- A activeren
 - B amuseren
 - C beschouwen
 - D betogen

fragment 1

1 Nederland is 'dolgedraaid', constateert Cuyvers, beleidsmedewerker bij de Nederlandse Gezinsraad. "De voorzieningen voor het ouderwetse kostwinnersgezin zijn in snel tempo afgebouwd. Zo is het belastingvoordeel voor kostwinners afgeschaft en de kinderbijslag fors gedaald. Ouders stellen hun leven in dienst van het grootbrengen van hun kinderen, een gemiddeld gezin met twee kinderen kost tien jaar van hun leven en zo'n 250.000 euro, maar ze krijgen er nauwelijks iets voor terug. Daarbij vergeet men dat kinderen van essentieel belang zijn voor de toekomst van ons allemaal. We vergrijzen en komen kinderen tekort om de vergrijzing te betalen."

2 De pedagoog wijst naar het buitenland, waar de overheid van harte meewerkt aan voorzieningen voor werkende ouders met kinderen. In Duitsland zijn ouders vrijgesteld van het betalen van een deel van de pensioenpremies en in Frankrijk worden de kosten voor een crèche aanzienlijk gecompenseerd.

3 Cuyvers is het van harte eens met het advies van het CDA om een 'levensloopverzekering' in te stellen, waarmee ouders de terugval in inkomen als ze kinderen krijgen, kunnen compenseren. Ook is hij voor verruiming van het ouderschapsverlof (nu nog vaak onbetaald en beperkt). "Ouders moeten de mogelijkheid krijgen om de eerste twee jaar voor hun kinderen te zorgen: dat zijn de belangrijkste jaren." Ook pleit hij al jaren voor het oprichten van een nieuw bedrijf dat ouders op aanvraag bijstaat bij de opvang en opvoeding van hun kinderen. Wie vastloopt, belt Family Facts, de hulpdienst die hij wil oprichten.

naar: Erwin Kreulen, Op naar een ANWB voor ouders
uit: Trouw, 30 november 2001

- De auteur van *fragment 1* noemt verschillende argumenten om werkende ouders te helpen.
- 1p **21** ■ Welk argument heeft Aleid Truijens in de tekst *Gezin in de tang* ook genoemd?
- A De voorzieningen voor het ouderwetse kostwinnersgezin zijn in snel tempo afgebouwd.
 - B In het buitenland werkt de overheid van harte mee aan ondersteuning van werkende ouders.
 - C Kinderen zijn van essentieel belang voor de toekomst van ons allemaal.
 - D Ouders krijgen nauwelijks iets terug van de hoge kosten voor hun kinderen.

In alinea 2 en 3 van *fragment 1* worden verschillende maatregelen genoemd ter ondersteuning van werkende ouders.

- 1p **22** ■ Bij welke alinea van de tekst *Gezin in de tang* sluiten deze alinea's goed aan?
- A alinea 10
 - B alinea 11
 - C alinea 12
 - D alinea 13

fragment 2

De Nederlandse Gezinsraad vindt dat het tijd wordt om in het beleid weer nadrukkelijk rekening te houden met de belangen van het gezin. Zolang moeder thuisblijft bij de kinderen, is het mogelijk het gezin als privé-aangelegenheid te beschouwen: hij zorgt voor het geld, zij voor de kinderen. Maar als de overheid meent dat het goed is wanneer vrouwen gaan werken, zowel voor de emancipatie als de economie, dan verdient het gezin meer hulp en steun. De laatste jaren hebben meerdere commissies zich gebogen over problemen die het combineren van zorg en werk met zich meebrengt. Zij hebben praktische suggesties gedaan om het gezin de noodzakelijke steun te geven, zoals het op elkaar afstemmen van school- en werktijden, de introductie van de witte oppas en sportvelden en clubhuizen dicht bij huis. Hun nuttige aanbevelingen moeten, veel meer dan tot dusver het geval is, in de praktijk gestalte krijgen.

naar: de Volkskrant, 24 maart 2001

Het standpunt van de Nederlandse Gezinsraad (in *tekstfragment 2*) met betrekking tot de combinatie van zorg en werk is hetzelfde als dat van de auteur van de tekst *Gezin in de tang*.

- 3p **23** Formuleer dit standpunt.
Gebruik maximaal 20 woorden.